

**Tale af Anders Straarup 4. maj 2025** umiddelbart efter velkomst fra Gregers Laigaard:

Vi kan glæde os over at være sammen her og mindes, hvad der skete i Danmark for 80 år siden, hvor frihedsbudskabet kom over radio den 4. maj 1945, og hvad der skete i Grønhøj.

I

Den 25. september 1942 kom Lancaster-bombeflyet R5679 brændende ind fra øst på vej tilbage fra en minelægning syd for Falster. Det var blevet set fra radar station Rabe ved Assentoft nær Randers, og en tysk natjager fra Fliegerhorst Grove i Karup klarede at komme op og skyde det i brand.

Den 29. juli 2009 fortalte Gudrun Laigaard, mor til Gregers, dengang 22 år, til Viborg Stifts Folkeblad om begivenheden den 25. september 1942 kl. 01.22:

»Jeg vågnede ved, at det blev helt lyst i værelset, hvor jeg sov. Der lød et vældigt spektakel,« fortæller hun.

Bombeflyet blev angrebet af en tysk natjager og brød i brand i nærheden af Grønhøj. Inde i huset kunne Gudrun Laigaard høre støjen fra den store maskines propelmotorer, da den omspændt af flammer kom bragende ind over byen i lav højde. »Den kom tæt hen over huset. Jeg troede næsten den ville falde ned her,« fortalte den 89-årige Gudrun Laigaard til journalist Georg Ask Lunden Jensen i 2009, mens de sad i den gamle kro, og kunne kigge ud af vinduet mod den vestlige udkant af Grønhøj, hvor flyveren faldt til jorden.

Et enkelt af flyets besætningsmedlemmer, agterskytten, havde under styrtet forsøgt at springe ud med faldskærm, men flyet var for langt nede og faldskærmen nåede ikke at folde sig ud. Dagen efter blev hans lig fundet af Marie og Edward Betzer. Han var faldet ned i en hønsegård, bag det, der i dag er Mønstedvej 18 i Grønhøj.

Det blev meldt til politiet, som underrettede tyskerne. De ankom med en lastbil og en kiste. De tyske soldater kastede den døde flyver og hans faldskærm op på ladet af lastbilen og klappede i hænderne. Samme dag så Gudrun Laigaard at tyskerne kørte stykkerne af det totalt ødelagte fly væk.

II

I august 2012 fik David Geddes hjælp af en dansk kollega til at finde ud af, hvad der skete i 1942. Hun fandt artiklen med Gudrun Laigaard på internettet, og så skete der noget.

David Geddes skrev: »Det var min onkel, Lewis Wilson Morrison, der var pilot på det fly, der styrtede ned ved Grønhøj.« Tidligere havde jeg haft forbindelse med Mike Brewser, pårørende til agterskytten Mike Bevan.

Kroejer Gregers Laigaard, redaktør Knud Gaarn-Larsen fra Uge-Avisen Karup og jeg blev inddraget. Det lykkedes ud fra oplysninger fra læsere for to af mine venner fra Aarhus og mig at finde det præcise nedstyrtningssted, der nu er markeret med en pæl i skovbunden.

Det lykkedes også med penge indsamlet i Danmark og hos pårørende til de omkomne at få afsløret denne mindesten og mindestuen nøjagtigt 70 år og 8 måneder efter styrtet. Her var Gerhardt Hørdum også med i Lancaster-gruppen. Det var en stor hjælp, at Gregers kunne trække på sine mange kontakter, så vi fik en del arbejde og varer uden beregning. Ellers ville projektet være blevet meget dyrere. Og nu har Gregers fået flyttet stenen lidt, så den står meget bedre.

Ved afsløringen den 25. maj 2013 var der 250 mennesker og 27 faner.

David Geddes har været her to gange siden, og til sommer kommer Karen og jeg på besøg hos David og Cath i forbindelse med en bustur til Skotland.

Jeg ville gerne bruge En lærke letted' og spurgte Edward Broadbridge om han kendte til den i en udgave på engelsk. Efter et par timer meldte han tilbage. Nej, men nu lavede han en! Han har også oversat Altid frejdig, som vi slutter med i aften, - og Grundtvigs samlede værker. Vi finder lige sangen, og Karen synger for.

### III

Det er meget fint med officielle kranse fra organisationer, myndigheder og militære enheder, men det er også vigtigt, at andre føler et ansvar.

På Svinø Kirkegård på Sydsjælland, hvor 108 allierede flyvere blev begravet, var der i mange år en tradition med at man fra hver gård hver lørdag kom med blomsterhilsener til bestemte gravsteder. En flot tradition, men det er mange år siden, det hørte op. Nu er der i stedet en meget stor fejring hvert år om aftenen den 4. maj.

I Holland og Belgien har man i mange år haft en ordning med at ca. 42.000 faldne amerikanere med eller uden kendt grav, hver har en sponsor. Karen og jeg mødte en familie, der netop havde lagt en blomsterhilsen ved deres soldat på den årlige mindedag, og jeg mener også, at der lægges blomsterhilsener ved andre højtider. Der er venteliste for at komme med i ordningen, så vidt jeg kender til.

Meget fint at mange af jer allerede har lagt en buket! Mange tak for det!

Og nu synger vi Altid frejdig, inden Gregers afslutter her ved mindestenen.